

TAHAP PEMAHAMAN, PENGHAYATAN DAN PENGAMALAN JATI DIRI BAHASA MELAYU DALAM KALANGAN PELAJAR ALIRAN PENDIDIKAN UNIVERSITI AWAM

(The Level of Understanding, Appreciation and Practice of Identity Malay Language Among Students of Education in Public Universities)

ZAMRI MAHAMOD

Universiti Kebangsaan Malaysia
d-zam@ukm.edu.my

NIK MOHD RAHIMI**NIK YUSOFF**

Universiti Kebangsaan Malaysia
nrahimi@ukm.edu.my

MOHD. MAHZAN AWANG

Universiti Kebangsaan Malaysia
mahzan@ukm.edu.my

CHEW FONG PENG

Universiti Malaya
fpchew@um.edu.my

Diserah pada:

20 Januari 2017

Diterima pada:

13 Mei 2017

Koresponden:

d-zam@ukm.edu.my

Abstrak: Kajian ini bertujuan mengenal pasti tahap jati diri Bahasa Melayu dalam kalangan 1000 orang pelajar aliran pendidikan di lima buah Universiti Awam bertaraf Universiti Penyelidikan. Secara khusus, kajian ini bertujuan untuk mengenal pasti tahap pemahaman, penghayatan dan pengamalan jati diri bahasa Melayu pelajar aliran pendidikan tersebut. Setiap Universiti Awam diambil 200 orang sebagai responden kajian. Responden tersebut dipilih secara rawak mudah yang sedang melanjutkan pengajian dalam pelbagai program pendidikan di UKM, UPM, UM, USM dan UTM. Instrumen soal selidik digunakan untuk pengumpulan data. Instrumen dibangunkan oleh pengkaji yang mempunyai tahap kesahan dan kebolehpercayaan yang tinggi, iaitu 0.75. Data dianalisis secara deskriptif dan inferensi menggunakan *Statistical Package for Social Sciences* (SPSS) versi 23.0. Dapatan kajian menunjukkan bahawa pelajar aliran pendidikan Universiti Awam secara amnya tetap kekalkan jati diri bahasa Melayu mereka. Tahap penghayatan dan pengamalan Bahasa Melayu berada pada tahap masih kekal jati diri. Pelajar UM paling kurang tahap pemahaman, penghayatan dan pengamalan Bahasa Melayu berbanding pelajar Universiti awam yang lain. Pelajar USM pula merupakan pelajar yang paling tinggi tahap jati diri Bahasa Melayu dalam ketiga-tiga aspek yang dikaji. Implikasi kajian ini adalah penekanan kepada penguasaan lisan dan tulisan bahasa Inggeris sedikit oleh pihak universiti sedikit sebanyak mempengaruhi tahap jati diri Bahasa Melayu dari segi pemahaman, penghayatan dan pengamalan bahasa Melayu dalam kalangan pelajar aliran pendidikan Universiti Awam ini.

Kata kunci: Pemahaman, penghayatan, pengamalan, jati diri, aliran pendidikan

Abstract: This study aims to identify the identity of Malay language among 1,000 students in five different educational streams Public University class research university. In particular, this study aims to identify the level of understanding, appreciation and practice of Malay identity of the students education. Each University took 200 people as respondents. Respondents were selected randomly were studying in various educational programs in UKM, UPM, UM, USM and UTM. Questionnaire was used for data collection. Instruments developed by researchers who have the level of legality and kebolehpercayaan high at 0.75. Data were analyzed descriptively The results showed that students in general education public universities still maintain their Malay identity. Level and practice Malay language at the level still remained identity. UM students at least the level of understanding, appreciation and practice of Malay Language compared to other public university student. USM student is a student with the highest level of Malay identity in all three aspects. The implication of this study is its emphasis on the mastery of written and spoken English a little by the university to some extent affected the level of Malay identity in terms of the understanding, appreciation and practice of the Malay language among students of the Public University education.

Keywords: Understanding, appreciation, practice, identity, education trend

PENGENALAN

Jati diri adalah harga diri yang menggambarkan watak peribadi setiap bangsa mahupun suku kaum. Kekuatan dalaman (jiwa dan perasaan) ketekalan, ketabahan dan segala yang membawa maksud teguh yang berpasak kukuh dalam diri sehingga tidak dapat diganggu gugat adalah merupakan asas bagi jati diri. Bagi melahirkan warganegara yang setia dan bersatu padu, kekuatan jati diri perlu dimiliki setiap individu, bangsa dan suku kaum (Abdul Latiff, 2012). Dalam konteks kajian ini, bagi melahirkan insan yang bersepadu agar menjadikan Negara maju dan bebas daripada ancaman globalisasi dan ancaman lain masa kini, elemen jati diri perlu diterapkan terlebih dahulu ke dalam diri setiap bakal pendidik. Hal ini kerana pendidik adalah merupakan insan yang akan mencipta dan menjadikan seseorang insan lain untuk menjadi lebih berakhlak mulia dan mempunyai sifat jati diri yang tinggi dalam membangunkan negara.

Menjadi seorang guru sangat memerlukan jati diri yang tinggi. Sebagai pendidik nilai keperibadian dan jati diri bukan sahaja dari segi ilmu, malahan agama, nilai, bahasa, budaya, perpaduan, dan semangat nasional. Hal ini kerana, dalam abad ke-21 ini melahirkan generasi yang mempunyai akhlak dan keperibadian yang tinggi adalah bukan perkara mudah. Adalah penting kajian tinjauan terhadap tahap jati diri pelajar aliran pendidikan dijalankan agar hasil daripada dapatan dapat menentukan perancangan kerajaan meningkatkan tahap jati diri pelajar.

Persoalannya, sejauh mana pelajar aliran pendidikan di UKM sebagai bakal guru ini benar-benar memiliki jati diri? Mungkin dari segi akademik, mereka cemerlang, tetapi bagaimana pula sahsiah mereka, terutamanya jati diri mereka. Kajian ini perlu kerana sebagai agen perubahan, sejauh mana bakal guru ini masih akur atau sudah terhakis jati diri mereka. Adakah bakal guru ini mempunyai tahap pemahaman, penghayatan dan pengamalan yang tebal dalam pendidikan, nilai ketimuran, bahasa, keagamaan, budaya, perpaduan dan semangat nasionalisme mereka? Hal ini penting kerana dalam melahirkan bakal guru yang seimbang jasmani, emosi, rohani dan intelek, mereka perlu memiliki jati diri yang kukuh.

PERNYATAAN MASALAH

Sistem Pendidikan di Malaysia antara yang terbaik di dunia. Pengenalan Pelan Pembangunan Pendidikan Malaysia (PPPM) 2013-2025 membuktikan bahawa Kementerian Pendidikan Malaysia (KPM) begitu mengambil berat kepentingan pendidikan dalam kalangan rakyatnya. Antara perkara utama yang diberikan penekanan dan perhatian dalam PPPM 2013-2025 ialah Anjakan 4: Transformasi Perguruan sebagai Profesion Pilihan. Dalam Anjakan 4 ini, pelbagai inisiatif disediakan oleh kerajaan, termasuk pemilihan bakal pelajar ke Universiti Awam (Fakulti Pendidikan) atau Institut Pendidikan Guru Malaysia (IPGM).

Dalam buku pelan PPPM, kerajaan telah menetapkan hanya pelajar yang terpilih dan cemerlang dalam akademik dan kokurikulum sahaja yang akan dipilih untuk memasuki profesion keguruan ini. Persoalannya, sejauh mana bakal guru pelatih di Universiti Awam dan IPGM ini benar-benar memiliki jati diri? Mungkin dari segi akademik, mereka cemerlang, tetapi tidak dalam sahsiah mereka, terutamanya jati diri mereka. Ujian Kelayakan yang diadakan belum tentu dapat mengenal pasti calon guru yang berkualiti. Misalnya ujian 1: menjawab soalan aneka pilihan lebih kepada kognitif sahaja. Ujian 2: temu duga lebih melihat sepintas lalu sahsiah mereka, personaliti, pengetahuan, pemahaman dan lain-lain berkaitan bidang pendidikan. Bagaimana pula dengan jati diri mereka? Perkara ini tidak diukur dalam penilaian dan pemilihan bakal guru menyambung pengajian di Universiti Awam mahupun di IPGM.

Kajian tentang jati diri rakyat bukan suatu yang baharu. Jati diri bermaksud untuk memantapkan keyakinan masyarakat terhadap sistem kepercayaan yang dianuti masyarakat yang berpegang teguh kepada ajaran agama, tidak akan melakukan perkara yang tidak baik (Ismail 2010). Mengapakah persoalan jati diri dalam kalangan pelajar aliran pendidikan Universiti Awam RU ingin dikaji? Menurut Mohd Yusoff et al. (2010), jati diri dalam kalangan generasi muda pada hari ini perlu dikaji. Oleh kerana pelajaran aliran pendidikan Universiti Awam (*Research University*) mewakili generasi muda, sudah tentu mereka juga perlu dikaji. Alasan ini dikukuhkan

dengan slogan bahawa guru adalah agen perubahan (Zamri et al. 2007).

Oleh kerana pelajar aliran pendidikan Universiti Awam kebanyakannya akan menceburi kerjaya keguruan, sudah tentu mereka dianggap sebagai agen perubahan. Hal ini amat penting kerana pelajar aliran pendidikan Universiti Awam RU ini bakal menjadi guru pelatih dan seterusnya menjadi guru. Justeru, sudah tentu jati diri bakal guru ini adalah lengkap dari segi pendidikan, agama, nilai, bahasa, budaya, perpaduan dan semangat nasionalismenya. Jika perkara ini kukuh dalam jiwa bakal guru ini, maka sudah tentu generasi yang diajarnya akan kukuh dan seimbang dalam setiap hal.

Kajian-kajian berkaitan jati diri sudah ada beberapa pengkaji telah jalankan. Misalnya kajian Ramlah (2005) lebih melihat sejauh mana pelajar IPT mempunyai pemahaman, penghayatan dan pengamalan Rukun Negara. Dapatan kajian Ramlah mendapati walaupun signifikan, tetapi sudah ada ketirisan, pengurangan dan kelunturan pemahaman, penghayatan dan pengamalan Rukun Negara dalam kalangan pelajar IPT di Malaysia. Kajian oleh Mohd. Yusof et al (2010) misalnya mengkaji tentang jati diri kebangsaan pelajar IPT. Dapatan kajian menunjukkan 54.6 peratus pelajar IPT yang kukuh jati diri mereka. Kajian Mohd. Yusof et al. berbentuk umum, iaitu kepada semua pelajar IPT tanpa mengira kaum.

Kajian yang dijalankan oleh Hashim (2008) pula mengkaji jati diri orang Melayu sama ada mereka masih mengekalkan jati diri ataupun sudah luntur jati diri Melayu mereka. Hasil kajiannya mendapati bahawa ramai orang Melayu sudah mula luntur jati dirimereka dari aspek nilai, tetapi masih kekal jati diri dari aspek agama, ilmu dan didik. Kajian Hashim lebih kepada orang Melayu sahaja, tetapi pelbagai kategori. Kajian yang dilakukan Siti Sarah (2015) dengan menggunakan pendekatan Hashim (2008) pula membina alat pengukuran Hati Budi Melayu atas talian untuk mengetahui sejauh mana orang Melayu masih mengekalkan jati diri atau sebaliknya. Kajian Siti Sarah lebih kepada orang Melayu, tetapi bilangan responden terlalu kecil yang tidak menggambarkan jati diri orang Melayu yang sebenarnya.

Tahap jati diri pelajar aliran pendidikan Universiti Awam perlu dikaji. Kajian sebelum ini mendapati jati diri orang Melayu mula semakin luntur. Adakah perkara yang sama juga berlaku

kepada pelajar aliran pendidikan Universiti Awam yang dikatakan agen perubahan dan bakal mewarisi kepimpinan negara? Justeru, pembangunan indeks jati diri pelajar aliran pendidikan Universiti Awam ini dapat dijadikan panduan dalam pemilihan bakal guru supaya jati diri bakal guru ini terus kukuh dan utuh tanpa dipengaruhi pelbagai anasir negatif. Sebagai agen perubahan, sudah tentu bakal guru ini mempunyai jati diri yang kukuh. Usaha berterusan perlu dilakukan untuk mengukuhkan jati diri pelajar aliran pendidikan Universiti Awam ini.

Selain itu, kajian jati diri dalam kalangan pelajar aliran pendidikan Universiti Awam belum pernah dikaji oleh mana-mana penyelidik sama ada di Universiti Awam, Universiti Swasta, IPGM mahupun oleh mana-mana institusi kerajaan. Kebanyakan kajian yang dibuat lebih kepada konteks sejarah, sosiologi, antropologi dan keagamaan. Tidak kepada khusus pendidikan. Misalnya, kajian Ramlah (2005) melihat dari sudut sejarah tentang Rukun Negara. Demikian juga kajian Hashim (2008) dan Siti Sarah (2005) dari sudut bahasa. Kajian Mohd. Yusof et al (2010) lebih kepada jati diri kebangsaan rakyat Malaysia.

Dengan kata lain, semua kajian bersifat umum dan tidak satu pun berfokus kepada jati diri pelajar IPT daripada aliran pendidikan. Justeru, amat perlu dibuat satu kajian tentang jati diri pelajardari segi pendidikan. Pembangunan indeks jati diri pelajar aliran pendidikan ini dapat membantu KPM mengenal pasti calon guru yang benar-benar mempunyai jati diri yang ampuh agar seimbang dengan Falsafah Pendidikan Kebangsaan.

TUJUAN DAN OBJEKTIF KAJIAN

Kajian ini dijalankan bertujuan untuk mengenal pasti tahap pemahaman, penghayatan dan pengamalan jati diri Bahasa Melayu pelajar aliran pendidikan di Fakulti Pendidikan di lima buah Universiti Awam, iaitu UKM, UPM, UM, USM dan UTM. Secara khusus, objektif kajian ini adalah untuk:

1. Mengetahui perbezaan tahap jati diri Bahasa Melayu pelajar aliran pendidikan dalam mengikut lima Universiti Awam yang dikaji.
2. Mengetahui perbezaan tahap pemahaman, penghayatan dan pengamalan jati diri Bahasa

Melayu pelajar aliran pendidikan di lima Universiti Awam yang dikaji.

METODOLOGI

Kajian ini menggunakan kaedah kuantitatif berbentuk tinjauan deskriptif melalui soal selidik bagi mendapatkan maklumat daripada pelajar Program Sarjana Muda Pendidikan di lima buah Universiti Awam. Seramai 1000 orang pelajar Fakulti Pendidikan UKM, UM, UPM, USM dan UTM secara rawak bertujuan. Setiap Universiti Awam, seramai 200 orang pelajar dipilih untuk menjadi responden kajian.

Kajian ini menggunakan soal selidik yang dibina oleh ahli kumpulan penyelidik berdasarkan instrumen-instrumen kajian lepas seperti kajian Salmah (2005), kajian Mutsalim dan Jaffary (2014), Sarjit Singh (2013), Ahmad Tarmizi (2013), Mohd Isa et al. (2012) dan Siti Rahimah et al. (2014) serta beberapa item yang dibina sendiri oleh ahli kumpulan penyelidik. Soal selidik ini mengandungi dua bahagian. Bahagian A bertujuan mendapatkan demografi pelajar. Bahagian B bertujuan mengkaji tahap pemahaman, penghayatan dan pengamalan jati diri Bahasa Melayu pelajar aliran pendidikan ini yang mengandungi 36 item.

Instrumen yang dibina menggunakan skala Likert 10 mata. Skala ini diambil dan diolah berdasarkan kajian Indeks Belia Malaysia 2011 (IBM 2011). Bagi tujuan penginterpretasian skor, nilai pengukuran dibahagikan kepada empat tahap. Berdasarkan kajian IBM2011, tahap indeks kurang baik berada pada skala skor 1 hingga 3, tahap sederhana baik pada skala skor 4 hingga 5, skala tahap baik adalah pada skala skor 6 hingga 8 dan tahap sangat baik pada skala skor 9 hingga 10. Nilai min pula adalah berdasarkan kepada empat skala seperti dalam Jadual 1.

Jadual 1: Skala min dan tahap interpretasi

Skor Min	Tahap Interpretasi Min
1.00 hingga 2.99	Luntur jati diri
3.00 hingga 5.99	Mula luntur jati diri
6.00 hingga 8.99	Masih kekal jati diri
9.00 hingga 10.00	Kekal jati diri

Kesahan instrumen dilakukan dengan merujuk kepada tiga orang pakar penilai instrumen

yang dilantik bagi mendapatkan kesahan pakar. Instrumen awal yang mengandungi 36 item telah disemak oleh pakar penilai dan beberapa item telah dikeluarkan atas nasihat pakar. Analisis alpha Cronbach menunjukkan kebolehpercayaan item adalah tinggi (Dearana, 2010). Analisis secara deskriptif dijalankan menggunakan nilai min bagi melihat tahap indeks jati diri pelajar. Data bagi setiap item pada Bahagian B dianalisis menggunakan perisian SPSS. Analisis statistik secara deskriptif digunakan untuk mencari kekerapan, peratusan dan min.

DAPATAN KAJIAN

Bahagian ini membincangkan tahap jati diri 1000 orang pelajar aliran pendidikan daripada lima buah Universiti Awam bertaraf Universiti Penyelidikan. Jati diri bahasa dalam kajian ini merujuk kepada penguasaan Bahasa Melayu pelajar aliran pendidikan. Jati diri bahasa ini akan dibincangkan dalam tiga aspek, iaitu pemahaman, penghayatan dan pengamalan. Sejauh mana pelajar aliran pendidikan ini masih kukuh atau semakin luntur nilai jati diri dalam aspek pemahaman, penghayatan dan pengamalan Bahasa Melayu atau sebaliknya akan dibincangkan dalam bahagian ini.

Tahap Pemahaman Jati Diri Bahasa Melayu Pelajar Universiti Awam

Jadual 2 membincangkan pemahaman pelajar tentang jati diri mereka tentang aspek Bahasa Melayu. Analisis menunjukkan bahawa pelajar aliran pendidikan ini masih kekal jati diri mereka. Mereka menyedari akan kepentingan Bahasa Melayu sebagai bahasa kebangsaan, bahasa ilmu dan bahasa perpaduan dalam konteks pendidikan di Malaysia. pelajar juga memahami akan kedudukan Bahasa Melayu sebagai bahasa pengantar dalam sistem pendidikan Malaysia.

Min keseluruhan ialah min 9.23, iaitu pada tahap kekal jati diri pemahaman Bahasa Melayu mereka. Purata min adalah di antara min 8.93 (item D9) hingga min 9.60 (item D1). Walaupun ada sebahagian item memperoleh min pada tahap masih kekal, ini tidak bermakna pelajar aliran pendidikan sudah mula luntur jati diri Bahasa Melayu mereka. Rumusan yang dapat dibuat ialah pelajar:

1. Memahami bahawa kedudukan Bahasa Melayu sebagai bahasa kebangsaan, bahasa rasmi, bahasa pengantar dan bahasa perpaduan di Malaysia.
2. Memahami akan kepentingan Bahasa Melayu sebagai bahasa pendidikan dalam sistem pendidikan di Malaysia.
3. Memahami bahawa penguasaan Bahasa Melayu sama pentingnya dengan penguasaan Bahasa Inggeris.
4. Memahami bahawa penguasaan Bahasa Melayu dapat membantu mereka memperoleh pekerjaan, berkomunikasi, melanjutkan pelajaran dan menguasai pelbagai bidang ilmu.

Jadual 2. Tahap pemahaman jati diri bahasa Melayu pelajar Universiti Awam

Pengamalan Bahasa	Min	Tahap Min
1. Memahami kedudukan Bahasa Melayu sebagai bahasa kebangsaan negara Malaysia	9.60	Kekal
2. Memahami kedudukan Bahasa Melayu sebagai bahasa rasmi dalam pentadbiran negara	9.56	Kekal
3. Memahami kedudukan Bahasa Melayu sebagai bahasa ilmu/bahasa pengantar di semua peringkat pendidikan	9.49	Kekal
4. Memahami kedudukan Bahasa Melayu sebagai bahasa perpaduan rakyat berbilang kaum	9.48	Kekal
5. Memahami bahawa setiap rakyat Malaysia perlu menguasai Bahasa Melayu dengan baik	9.47	Kekal
6. Memahami bahawa hanya Bahasa Melayu dapat menyatupadukan rakyat Malaysia berbilang bangsa, bahasa dan agama	9.18	Kekal
7. Memahami bahawa Bahasa Melayu sama tarafnya dengan bahasa asing (Bahasa Inggeris)	8.96	Masih kekal
8. Memahami bahawa penguasaan Bahasa Melayu dapat membantu saya mendapatkan pekerjaan	8.93	Masih kekal
9. Memahami bahawa penguasaan Bahasa Melayu dapat membantu saya melanjutkan pelajaran	8.93	Masih kekal
10. Memahami bahawa penguasaan Bahasa Melayu dapat membantu saya berkomunikasi dengan rakan pelbagai kaum	9.06	Kekal
11. Mengetahui bahawa Bahasa Melayu boleh digunakan dalam semua bidang ilmu	8.89	Masih kekal
Min Keseluruhan Pemahaman	9.23	Kekal Jati Diri

Tahap Penghayatan Jati Diri Bahasa Melayu Pelajar Universiti Awam

Jadual 3 membincangkan aspek jati diri Bahasa Melayu dari aspek penghayatan. Dari segi jati diri bahasa dari aspek penghayatan, min keseluruhan yang diperoleh ialah min 8.99, iaitu pada tahap masih kekal jati diri. Hal ini bermakna jati diri penghayatan Bahasa Melayu pelajar aliran pendidikan ini banyak yang perlu dimantapkan dan diperkukuhkan. Terdapat juga sebilangan pelajar aliran pendidikan yang sudah luntur dan mula luntur penghayatan Bahasa Melayu mereka.

Jadual 3. Tahap penghayatan jati diri bahasa Melayu pelajar Universiti Awam

Penghayatan Bahasa	Min	Tahap Min
12. Lebih selesa bertutur dalam Bahasa Melayu berbanding bahasa asing	8.98	Masih kekal
13. Berbangga menggunakan Bahasa Melayu dalam pertuturan seharian	9.24	Kekal
14. Berbangga menggunakan Bahasa Melayu dalam penulisan seharian	9.15	Kekal
15. Berbangga Bahasa Melayu menjadi bahasa perantaraan pelbagai kaum di Malaysia	9.24	Kekal
16. Sedar bahawa seseorang yang cinta Bahasa Melayu akan lebih kuat semangat perpaduannya	8.97	Masih kekal
17. Percaya bahawa Bahasa Melayu tidak wajar dicampur aduk dengan Bahasa Inggeris ketika berkomunikasi	8.38	Masih kekal
18. Berpendapat bahawa Bahasa Melayu lebih mudah dituturkan/dikuasai berbanding Bahasa Inggeris/bahasa lain	8.85	Masih kekal
19. Percaya bahawa Bahasa Melayu perlu dikuasai semua rakyat Malaysia	9.32	Kekal
20. Berpendapat bahawa Bahasa Melayu boleh dijadikan bahasa antarabangsa/ASEAN	8.79	Masih kekal
21. Yakin bahawa Bahasa Melayu boleh bersaing dengan Bahasa Inggeris/bahasa utama	8.66	Masih kekal
22. Yakin bahawa bahasa Melayu boleh menyatupadukan semua kaum	9.10	Kekal
23. Yakin bahawa bahasa Melayu merapatkan lagi kesefahaman antara kaum	9.11	Kekal
24. Menggunakan Bahasa Melayu akan menjadikan saya lebih cintakan negara	9.03	Kekal
Min Keseluruhan Penghayatan	8.99	Masih Kekal Jati Diri

Walaupun masih kekal jati diri ini ada kaitannya dengan langkah universiti dan kerajaan yang mahukan pelajar menguasai Bahasa Inggeris dengan baik, di samping penguasaan dalam Bahasa Melayu, maka ia bukan satu alasan untuk pelajar menghayati Bahasa Melayu sebagai bahasa ilmu. Purata min penghayatan diri bahasa pelajar ini adalah di antara min 8.38 (item D17) hingga min 9.32 (item D19). Rumusan yang dapat dibuat ialah pelajar:

1. Perlu menggunakan Bahasa Melayu dalam kehidupan seharian, sama ada dalam pertuturan mahupun penulisan.
2. Perlu menghayati akan kedudukan Bahasa Melayu sebagai bahasa ilmu dan bahasa perpaduan di Malaysia.
3. Perlu menguasai Bahasa Melayu dengan baik
4. Perlu yakin akan kemampuan Bahasa Melayu sebagai bahasa ilmu dan bahasa perpaduan di Malaysia.
5. Perlu menguasai Bahasa Melayu dengan baik sebagai tanda cinta akan tanah air.

Tahap Pengamalan Jati Diri Bahasa Melayu Pelajar Universiti Awam

Jadual 4 membincangkan aspek pengamalan Bahasa Melayu. Min keseluruhan menunjukkan masih kekal jati diri. Min yang diperolehi ialah 8.99. Hal ini bermakna pelajar aliran pendidikan masih perlu memperbaiki penguasaan Bahasa Melayu mereka. Masih terdapat ramai pelajar aliran pendidikan di Universiti Awam ini yang sudah luntur dan mula luntur pengamalan Bahasa Melayu mereka. Pelajar mula memberi keutamaan kepada penguasaan Bahasa Inggeris. Hal ini sedikit sebanyak menghakis jati diri bahasa Melayu pelajar berkenaan.

Purata min pula adalah di antara 7.78 (item D36) hingga min 0.33 (item D33). Purata min masih kekal jati diri ini menunjukkan pengamalan jati diri Bahasa Melayu pelajar aliran pendidikan ini perlu diberi perhatian dan diambil pihak Universiti Awam tersebut. Rumusan yang dapat dibuat ialah pelajar:

1. Perlu menggunakan Bahasa Melayu sepenuhnya dalam pengajaran, pembelajaran, ketika berkomunikasi/bertutur dan menulis.
2. Perlu menggunakan Bahasa Melayu yang formal dan betul dalam situasi rasmi dan tidak rasmi.

3. Perlu berusaha untuk menguasai dan mengamalkan penggunaan Bahasa Melayu yang betul dalam situasi rasmi dan tidak rasmi.
4. Tidak mencampuradukkan Bahasa Melayu dengan bahasa singkatan yang boleh menjejaskan kedudukan Bahasa Melayu sebagai bahasa ilmu.

Jadual 4. Tahap pengamalan jati diri Bahasa Melayu pelajar Universiti Awam

Pengamalan Bahasa	Min	Tahap Min
25. Menggunakan Bahasa Melayu sepenuhnya dalam pengajaran/pembelajaran	8.31	Masih kekal
26. Tidak menggunakan bahasa campuran dalam komunikasi harian dan pengajaran/ pembelajaran	8.03	Masih kekal
27. Menggunakan Bahasa Melayu yang sopan ketika bertutur	9.15	Kekal
28. Menggunakan Bahasa Melayu yang tepat/betul ketika menulis	9.09	Kekal
29. Berusaha meningkatkan mutu penguasaan lisan/bertutur Bahasa Melayu	9.18	Kekal
30. Berusaha meningkatkan mutu penguasaan membaca Bahasa Melayu	9.20	Kekal
31. Berusaha meningkatkan mutu penguasaan menulis Bahasa Melayu	9.18	Kekal
32. Menggunakan Bahasa Melayu yang betul/ formal dalam situasi rasmi	9.18	Kekal
33. Menggunakan Bahasa Melayu yang betul/ formal dalam situasi tidak rasmi	9.22	Kekal
34. Menonton siaran berbahasa Melayu berbanding siaran bahasa lain	8.60	Masih kekal
35. Meneroka dan mencari bahan di Internet dalam Bahasa Melayu	8.13	Masih kekal
36. Tidak menggunakan bahasa campuran/ singkatan dalam media sosial	7.78	Masih kekal
Min Keseluruhan Pengamalan	8.99	Masih Kekal Jati Diri

Rumusan Perbandingan Aspek Pemahaman, Penghayatan dan Pengamalan Bahasa Melayu Pelajar Universiti Awam

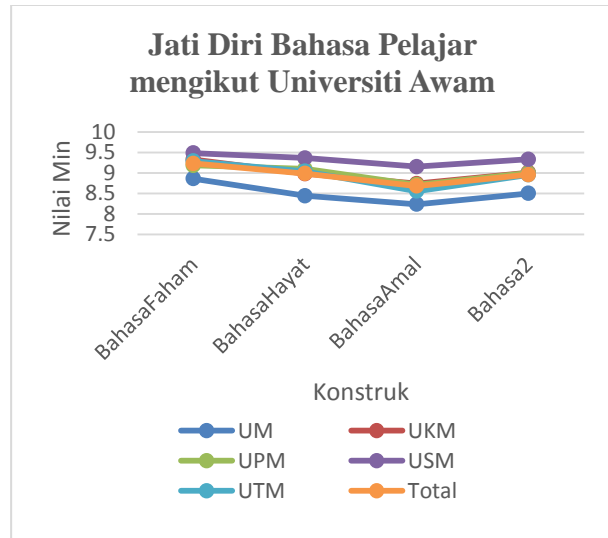
Berdasarkan Jadual 5 dan Graf 1, dapat dirumuskan bahawa terdapat perbezaan tahap pemahaman, penghayatan dan pengamalan Bahasa Melayu dalam kalangan pelajar aliran pendidikan di lima buah Universiti Awam yang dikaji. Min

keseluruhan ialah 8.96, iaitu masih kekal jati diri. Hal ini bermakna pelajar aliran pendidikan ini masih memahami, menghayati dan mengamalkan penggunaan Bahasa Melayu dalam pembelajaran. Rumusan yang dapat dibuat di sini ialah:

1. Pelajar UM merupakan pelajar aliran pendidikan yang paling rendah berbanding pelajar UKM, UPM, USM dan UTM dari segi pemahaman, penghayatan dan pengamalan Bahasa Melayu.
2. Pelajar USM merupakan pelajar aliran pendidikan yang paling tinggi dari segi pemahaman, penghayatan dan pengamalan Bahasa Melayu berbanding pelajar UKM, UPM, UM dan UTM.
3. Aspek pengamalan didapati paling rendah jati diri berbanding aspek pemahaman dan penghayatan di kesemua Universiti Awam yang dikaji. Pelajar UKM, UPM, UM dan UTM didapati kurang pengamalan Bahasa Melayu. Namun demikian, min keseluruhan masih di tahap masih kekal jati diri.

Jadual 5. Rumusan perbandingan pemahaman, penghayatan dan pengamalan pelajar Universiti Awam

Bil.	Jati Diri Bahasa Melayu	Aspek	Min	Interprestasi Tahap Jati Diri
1	UKM	Pemahaman	9.33	Kekal
		Penghayatan	8.73	Masih kekal
		Pengamalan	8.74	Masih kekal
		Keseluruhan	8.93	Masih kekal
2	UPM	Pemahaman	9.18	Kekal
		Penghayatan	9.10	Kekal
		Pengamalan	8.71	Masih kekal
		Keseluruhan	9.00	Kekal
3	UM	Pemahaman	8.86	Masih kekal
		Penghayatan	8.45	Masih kekal
		Pengamalan	8.24	Masih kekal
		Keseluruhan	8.57	Masih kekal
4	USM	Pemahaman	9.48	Kekal
		Penghayatan	9.36	Kekal
		Pengamalan	9.15	Kekal
		Keseluruhan	9.33	Kekal
5	UTM	Pemahaman	9.29	Kekal
		Penghayatan	9.04	Kekal
		Pengamalan	8.56	Masih Kekal
		Keseluruhan	8.96	Masih kekal
		Min Keseluruhan	8.96	Masih Kekal Jati Diri

Rajah 1. Perbandingan nilai min jati diri Bahasa Melayu pelajar aliran pendidikan mengikut Universiti Awam

PERBINCANGAN

Tahap Pemahaman Jati Diri Bahasa Melayu Pelajar Aliran Pendidikan Universiti Awam

Analisis dapatan menunjukkan bahawa secara keseluruhan pelajar-pelajar aliran pendidikan yang belajar di lima buah Universiti Awam bertaraf penyelidikan ini mempunyai tahap pemahaman jati diri yang sangat tinggi. Kesemua mereka memahami bahawa jati diri Bahasa Melayu penting untuk difahami, dihayati dan diamalkan dalam kehidupan mereka sebagai pelajar aliran pendidikan juga sebagai bakal pendidik kelak. Kesemua pelajar aliran pendidikan dari UM, UKM, UPM, USM dan UTM ini memahami bahawa dengan menghayati dan mengamalkan jati diri Bahasa Melayu tersebut, maka mereka boleh menjadi seorang guru atau pendidikan yang sangat baik untuk anak didik mereka.

Tahap pemahaman pelajar aliran pendidikan Universiti Awam ini secara keseluruhannya adalah kekal jati diri jati diri Bahasa Melayu yang dikaji. Purata min keseluruhan adalah melebihi 9.00. Dapatan kajian ini selari dengan kajian Zamri et al. (2016, 2017a, 2017b) yang mendapati pelajar Fakulti Pendidikan UKM mempunyai tahap pemahaman jati diri yang tinggi tentang Bahasa Melayu. Pelajar masih mengekalkan jati diri mereka walaupun menghadapi pelbagai cabaran.

Dapatan ini berbeza dengan dapatan kajian oleh Hashim (2008) yang mengkaji jati diri pelajar Melayu. Antaranya ialah pelajar Melayu walaupun menguasai Bahasa Melayu, tetapi tahap penguasaan mereka mulai luntur. Dapatan Hashim ini bersamaan dengan kajian Ramlah (2005), Sarjit Singh (2013) dan Hashim (2008) yang menyatakan kebanyakan pelajar Universiti Awam mulai luntur aspek pemahaman, penghayatan dan pengamalan jati diri mereka.

Ramlah (2005) misalnya telah mengkaji tahap pemahaman pelajar Institut Pendidikan Tinggi (kini Universiti Awam) mendapati bahawa tahap pemahaman pelajar Universiti Awam tentang jati diri semakin rendah, termasuk pemahaman Bahasa Melayu. Demikin juga kajian Mohd Yusoff et al. (2010) yang mendapati hanya 54.6 peratus pelajar Universiti Awam mempunyai semangat jati diri yang tinggi. Hal ini bermakna, tahap pemahaman jati diri pelajar Universiti Awam terutamanya berkaitan dengan Bahasa Melayu perlu ditingkatkan.

Sebagai kesimpulan, pelajar aliran pendidikan di UKM, UPM, UM, USM dan UTM tetap kekal jati diri jati diri Bahasa Melayu mereka. Tahap pemahaman tentang jati diri Bahasa Melayu tetap kekal dan kukuh. Pelajar bakal pendidik ini tetap memahami bahawa pemahaman tentang tujuh jati diri tersebut akan menjadikan mereka bakal guru yang baik dan serba lengkap dari segi jasmani, emosi, rohani dan intelek.

Tahap Penghayatan Jati Diri Bahasa Melayu Pelajar Aliran Pendidikan Universiti Awam

Analisis dapatan menunjukkan bahawa tahap penghayatan jati diri Bahasa Melayu berada pada tahap tinggi, iaitu masih kekal jati diri. Hal ini pelajar-pelajar aliran pendidikan Universiti Awam ini mempunyai tahap penghayatan jati diri yang masih tinggi. Pelajar UKM, UPM, UM, USM dan UTM ini memahami, menghayati dan mengamalkan setiap jati diri tersebut dalam kehidupan mereka seorang pelajar dan juga sebagai seorang bakal pendidik kelak.

Tahap penghayatan keseluruhan adalah masih tinggi. Setiap pelajar bakal pendidik ini mempunyai pegangan bahasa Melayu yang masih tinggi. Dapatan kajian ini menyamai banyak kajian tentang jati diri seperti kajian Hashim (2008) dan Siti Sarah (2015). Mereka mendapati bahawa

pelajar-pelajar Universiti Awam ini masih kukuh jati diri mereka. Namun demikian, dapatan kajian ini bertentangan dengan kajian Mohd Yusoff et al. (2010) yang mengatakan bahawa jati diri pelajar Universiti Awam semakin membimbangkan terutamanya dalam kalangan pelajar Melayu. Pelajar-pelajar Melayu mulai luntur jati diri mereka, terutamanya dari segi Bahasa Melayu, agama, perpaduan dan semangat nasionalisme. Mereka bimbang dengan jati diri Melayu pelajar-pelajar Melayu akibat daripada ancaman dan pengaruh globalisasi, migrasi dan pengaruh politik.

Selain itu itu, dapat kajian juga menemui bahawa faktor penghayatan Bahasa Melayu pelajar aliran pendidikan Universiti Awam ini merupakan yang paling rendah dihayati dan dikuasai oleh mereka. Pelajar UKM, UM dan UTM didapati mula luntur atau berkurangan penguasaan Bahasa Melayu mereka berbanding jati diri Bahasa Melayu pelajar USM dan UPM. Menurut Siti Rahimah et al. (2014), penguasaan kekeliruan jati diri bahasa menyebabkan tahap penguasaan Bahasa Melayu pelajar menjadi kelam kabut. Tumpuan lebih kepada Bahasa Inggeris menjadikan tahap jati diri terhadap bahasa kebangsaan semakin luntur. Dapatan yang sama juga ditemui dalam kajian Siti Sarah (2015) dan Hashim (2008) dan Zamri et al. (2017a, 2017b). Mereka berpendapat bahawa tumpuan penulisan dalam Bahasa Inggeris sedikit sebanyak mempengaruhi penghayatan bahasa mereka.

Sebagai kesimpulan, pelajar aliran pendidikan di UKM, UPM, UM, USM dan UTM masih kekal jati diri Bahasa Melayu mereka. Pelajar masih memiliki tahap jati diri yang kukuh dari segi penghayatan yang tinggi bagi jati diri Bahasa Melayu yang dikaji.

Tahap Pengamalan Jati Diri Bahasa Melayu Pelajar Aliran Pendidikan Universiti Awam

Dalam kajian ini, didapati bahawa tahap penghayatan ketujuh-tujuh jati diri dalam kalangan pelajar aliran pendidikan Universiti Awam ini adalah sangat tinggi, iaitu kekal jati diri. Hal ini bermakna bakal pendidik ini memiliki jati diri yang utuh jati diri Bahasa Melayu mereka.

Selain itu, tahap penghayatan penggunaan Bahasa Melayu yang berkurangan berbanding aspek pemahaman dan penghayatan juga ada

kaitannya dengan penekanan kebanyakan Universiti Awam terhadap penggunaan Bahasa Inggeris dalam setiap aktiviti pengajaran dan pembelajaran. Menurut Siti Rahimah et al. (2014), penguasaan kekeliruan jati diri bahasa menyebabkan tahap penguasaan Bahasa Melayu pelajar menjadi kelam kabut. Tumpuan lebih kepada Bahasa Inggeris menjadikan tahap jati diri terhadap bahasa kebangsaan semakin luntur. Dapatan yang sama juga ditemui dalam kajian Siti Sarah (2015) dan Hashim (2008) dan Zamri et al. (2017a, 2017b).

Sebagai kesimpulan, tahap pengamalan Bahasa Melayu pelajar aliran pendidikan Universiti Awam ini perlu ditingkatkan lagi. Walaupun Bahasa Inggeris amat penting pada masa kini, tetapi ini tidak menjadi faktor penghalang untuk menguasai dan mengamalkan Bahasa Melayu dengan baik dan cekap dalam berkomunikasi lisan dan penulisan.

KESIMPULAN

Berdasarkan dapatan kajian ini, jelas menunjukkan bahawa pentingnya elemen-elemen jati diri ini diberi penekanan dan dipupuk dalam diri setiap pelajar yang bakal menjadi tenaga pendidik pada generasi akan datang dalam memastikan pendidikan negara menjadi lebih baik. Dengan elemen-elemen yang dipupuk ini, bakal-bakal guru mempunyai sahsiah terbaik dan dapat menjadi suri teladan kepada generasi akan datang dan hasilnya wujudlah negara yang harmoni dan membangun serta kuranglah masalah sosial dan pengaruh globalisasi dunia.

Kesimpulannya, penumpuan dan penekanan penggunaan bahasa Inggeris sedikit sebanyak menjejaskan peranan Bahasa Melayu sebagai bahasa ilmu di Universiti Awam yang dikaji. Sebagai bakal pendidik, sepatutnya pelajar-pelajar ini mempunyai penguasaan Bahasa Melayu yang cemerlang. Dalam masa yang sama, mereka juga mempunyai kecekapan berbahasa Inggeris. Dengan cara ini kita dapat mermatatakan Bahasa Melayu dan memperkasakan bahasa Inggeris.

RUJUKAN

Abdul Latiff Abu Bakar. 2012. Jati diri dan patriotisme berpaksikan sejarah, perlembagaan dan dasar kerajaan. *Jati diri dan patriotisme*

- teras peradaban Malaysia*, 1-34. Tanjung Malim: Penerbitan Institusi Peradaban Melayu, Universiti Pendidikan Sultan Idris.
- Ahmad Tarmizi. 2013. Kajian toleransi sosio-agama di Semenanjung Malaysia. *Jurnal Perpaduan*, 138-170. *Institut Kajian dan Latihan Integrasi Nasional*:
- Hashim Musa. 2008. *Hati budi Melayu: Pengukuhan menghadapi cabaran abad ke-21*. Serdang: Penerbit Universiti Putra Malaysia.
- Indeks Belia Malaysia 2011*. 2011. Putrajaya: Institut Penyelidikan dan Pembangunan Belia Malaysia (IPPBM), Kementerian Belia dan Sukan.
- Ismail Bakar. 2010. Sejarah kepimpinan dan politik ke arah pembentukan jati diri kebangsaan. Dlm. Mohd Yusof Othman (Pnyt.), *Jati diri kebangsaan manhaj Islam hadhari*, 197-120. Bangi: Penerbitan Institut Islam Hadhari, Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Mohd Isa Hamzah, Mohd. Aliff Mohd. Nawi Jamil Ahmad, Ab Halim Tamuri, Amirah Ismail, Nurul Pasihah Hassan & Siti Syazwani Salleh. 2012. Keberkesanan pertubuhan belia dalam menyemai jati diri Islam. *Malaysian Journal of Youth Studies*, 7: 93-104. Institut Penyelidikan dan Pembangunan Belia Malaysia (IPPBM).
- Mohd Yusof Othman et al. 2010. Jati diri kebangsaan dalam kalangan pelajar IPT. *Jurnal Hadhari Special Edition*, 67-78.
- Mutsalim Khareng & Jaffary Awang. 2014. Toleransi beragama & implikasinya dalam kalangan mahasiswa/i Muslim dan Buddha di Prince of Songkhla University. *Journal of Islamic and Arabic Education*, 5 (2): 1-14.
- Pelan Pembangunan Pendidikan Malaysia 2013-2025*. 2013. Putrajaya: Bahagian Pembangunan Kurikulum, Kementerian Pendidikan Malaysia.
- Ramlah Adam. 2005. Kajian tahap pemahaman, penghayatan dan pengamalan Rukun Negara di kalangan pelajar IPT. *Geran Penyelidikan*, Jabatan Perpaduan Negara dan Integriti Nasional.
- Salmah Hussin. 2005. Pemahaman konsep pembinaan jati diri negara bangsa dalam mata pelajaran Sejarah KBSM tingkatan lima di daerah Keluang. Tesis Sarjana Pendidikan.

- Fakulti Pendidikan, Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Sarjit Singh 2013. Kajian pemahaman, penghayatan dan pengamalan Rukun Negara dalam kalangan belia Malaysia. *Jurnal Perpaduan Institut Kajian dan Latihan Integrasi Nasional*, 1: 89-137.
- Siti Rahimah Mustaffa, Raja Masittah Raja Ariffin & Normahdiah Sheikh Said. 2014. Kekeliruan jati diri punca bahasa bercampur aduk. *Jurnal Bahasa*, 14 (1): 134-158..
- Siti Sarah Ab Karim. 2015. Pembinaan alat pengukuran hati budi Melayu. Tesis Dr. Falsafah. Fakulti Bahasa Moden dan Komunikasi, Universiti Putra Malaysia.
- Zamri Mahamod, Norasmah Othman & Mohammed Sani Ibrahim. 2007. *Profesionalisme guru novis: Model latihan*. Cetakan kedua. Bangi: Penerbitan Fakulti Pendidikan, Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Zamri Mahamod, Nik Mohd Rahimi Nik Yusoff, Mohd Mahzan Awang, Chew Fong Peng & Ummu Taqiah Bahari. 2016. Pemahaman, penghayatan dan pengamalan jati diri pelajar Fakulti Pendidikan, Universti Kebangsaan Malaysia. Kertas Kerja dibentangkan di *The 4th International Conference Asean Comparative Education Research Network (ACERN)*, 31 November – 1 Disember 2016 di Grand Inna Muara Hotel, Padang, Sumatera Barat. Anjuran Universitas Ekasakti, Padang dan Fakulti Pendidikan, Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Zamri Mahamod, Nik Mohd Rahimi Nik Yusoff, Mohd Mahzan Awang & Chew Fong Peng. 2017a. Jati diri pelajar aliran pendidikan universiti awam dari aspek pemahaman, penghayatan dan pengamalan Bahasa Melayu. *Prosiding Seminar Pascasiswazah Pendidikan Bahasa Melayu Sabah dan Sarawak (Eksekutif) Kali Ke-6*, 701-714. Bangi: Penerbitan Fakulti Pendidikan, Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Zamri Mahamod, Nik Mohd Rahimi Nik Yusoff, Mohd Mahzan Awang, Ummu Taqiah Bahari & Chew Fong Peng. 2017b. The aspect of understanding, appreciation and practice of identity among students of education in Malaysian public universities. *International Journal of Science Arts and Commerce*, 2 (2): 83-98.